

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЭКОЛОГИЯ, ГЕОЛОГИЯ ЖӘНЕ ТАБИҒИ РЕСУРСТАР
МИНИСТРЛІГІ**

«Қазгидромет» РМК

**Тау өзендері бойынша гидрометеорологиялық ақпараттар №17
(Жаңбыр генезисті сел қауіптілігінің күнделікті бюллетені)**

«28-30» мамырға 2022 ж.

(бюллетеннің әрекет ету аралығы «27» мамыр күні 21 сағаттан «30» мамыр күні 21 сағ. дейін 2022 ж.)

құрастырылған уақыты: 27.05.2022 ж.

Мекен жайы : Нұр-Сұлтан қ., Мәңгілік ел, 11/1
Алматы қ., Абай көшесі, 32

Кезекші синоптик:	Алданбергенова А.	тел.: 8(7172) 79-83-75	e-mail: ukpp@meteo.kz
Кезекші инженер-гидролог:	Молдағалиева А.	тел.: 8(7172) 79-83-94	e-mail: moldagalieva_a@meteo.kz
СҮЗСББ басшысы:	Яфязова Р.	тел.: 8(727) 267-64-87	e-mail: seli@meteo.kz

**2022 жылғы «28» мамырға
ҚР таулы аудандары бойынша ауа-райы болжамы**

Іле Алатау	Таңертең және күндіз жаңбыр (1-14 мм), кей уақытта қатты жаңбыр (15-25 мм), найзағай, бұршақ, дауыл. Батыс, солтүстік-батыс желі 9-14, найзағай кезінде екпіні 17-22 м/с, кей уақытта 24-29 м/с. 2000 м: Ауа температурасы түнде 6-11, күндіз 8-13 градус жылы. 3000 м: Ауа температурасы түнде 2-7, күндіз 4-9 градус жылы.
Күнгей Алатау	Күндіз жаңбыр (1-14 мм), кешке қатты жаңбыр (15-20 мм), найзағай, бұршақ, дауыл. Батыс, солтүстік-батыс желі 9-14, найзағай кезінде екпіні 17-22 м/с. Ауа температурасы түнде 3-8, кей жерлерде 11, күндіз 13-18 градус жылы
Теріскей Алатау	Күннің екінші жартысында жаңбыр (1-12 мм), найзағай, бұршақ, дауыл. Батыс, солтүстік-батыс желі 9-14, найзағай кезінде екпіні 17-22 м/с, кей уақытта 25 м/с. Ауа температурасы түнде 6-11, күндіз 15-20 градус жылы.
Жетісу Алатау	Күндіз жаңбыр (1-14 мм), найзағай, бұршақ, дауыл. Оңтүстік-шығыс желі батыс, солтүстік-батыс желіне ауысады 9-14, найзағай кезінде екпіні 17-22 м/с, кей уақытта 25 м/с. 2000 м: Ауа температурасы түнде 3-8, күндіз 10-15 градус жылы. 3000 м: Ауа температурасы түнде 1-6, күндіз 7-12 градус жылы.
Қырғыз Алатау	Кей жерлерде жаңбыр (түнде және күндіз 3,0-10,0 мм), кей уақытта қатты жаңбыр (түнде 15,0-20,0 мм, күндіз 15,0-18,0 мм), найзағай, бұршақ, дауыл болады. Солтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с, түнде және таңертең екпіні 23-28 м/с. Ауа температурасы түнде 7-12, күндіз 10-15 градус жылы болады.
Талас Алатау (Жамбыл облысы)	Кей жерлерде жаңбыр (түнде және күндіз 3,0-10,0 мм), кей уақытта қатты жаңбыр (түнде 15,0-20,0 мм, күндіз 15,0-18,0 мм), найзағай, бұршақ, дауыл болады. Солтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с, түнде және таңертең екпіні 23-28 м/с. Ауа температурасы түнде 7-12, күндіз 10-15 градус жылы болады.
Талас Алатау (Түркістан облысы)	Жаңбыр (1-14 мм), түнде кей уақытта қатты жаңбыр (15-24 мм), найзағай, дауыл. Батыстан жел соғады, күші 8-13, екпіні 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде және күндіз 5-10 градус жылы.
Өгем жотасы	Жаңбыр (1-14 мм), түнде кей уақытта қатты жаңбыр (15-18 мм), найзағай, дауыл. Батыстан жел соғады, күші 8-13, екпіні 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде және күндіз 8-13 градус жылы.
Маңғыстау таулары	Жауын-шашынсыз. Жел оңтүстіктен, оңтүстік-шығыстан, күші 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 10-15, күндіз 22-27 жылы.
Сауыр	Жауын-шашынсыз. Жел солтүстік-шығыстан 9-14, күндіз кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 13-18, күндіз 25-30 жылы.
Тарбағатай	Күндіз кей жерлерде жаңбыр (1-2 мм), найзағай. Жел солтүстік-шығыстан 9-14, күндіз кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 13-18, кей жерлерде 21, күндіз 29-34 жылы.
Қазақстандық Алтай	Жауын-шашынсыз. Жел солтүстік-шығыстан 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 13-18, күндіз 29-34, кей жерлерде 26 жылы.

2022 жылғы "29-30" мамырға арналған
ҚР таулы аумағы бойынша консультативтік болжам

Алматы: 29-30 мамырда жаңбыр (0,0-14,0 мм), 29-30 мамырда кей уақытта қатты жаңбыр (15,0-20,0 мм). Ауа температурасы 29 мамырда түнде 2-7, кей жерлерде 10, күндіз 10-15, кей жерлерде 18 градус жылы, 30 мамырда түнде 2-7, кей жерлерде 10, күндіз 12-17, кей жерлерде 20 градус жылы болады.

Жамбыл: 29-30 мамырда жаңбыр (0,0-14,0 мм). Ауа температурасы 29 мамырда түнде 5-10, күндіз 13-18 градус жылы, 30 мамырда түнде 5-10, күндіз 15-20 градус жылы болады.

Түркістан: 29-30 мамырда жаңбыр (0,0-14,0 мм). Ауа температурасы 29 мамырда түнде 0-5, кей жерлерде 8, күндіз 7-12, кей жерлерде 12-17 градус жылы, 30 мамырда түнде 3-8, күндіз 13-18, кей жерлерде 21 градус жылы болады.

Маңғыстау: 29-30 мамырда жауын-шашынсыз. Ауа температурасы 29 мамырда түнде 10-15, күндіз 25-30 градус жылы, 30 мамырда түнде 15-20, күндіз 25-30 градус жылы болады.

ШҚО: 29-30 мамырда жаңбыр (0,0-14,0 мм). Ауа температурасы 29 мамырда түнде 13-18, кей жерлерде 21, күндіз 23-28, кей жерлерде 20 градус жылы, 30 мамырда түнде 10-15, күндіз 20-25 градус жылы болады.

2022 жылғы 27 мамырдағы жағдай бойынша Іле Алатауының таулы өзендеріне шолу

Өткен тәулікте Іле Алатауының таулы өзендерінде су деңгейінің шамалы ауытқуы байқалды. Кіші Алматы өзені – Тұйықсу бекетінде су деңгейінің 2 см-ге, Сарысай бекетінде 1 см-ге, Медеу бекетінде 5 см-ге, Үлкен Алматы – Үлкен Алматы көлінен 1,1 км жоғары орналасқан бекетінде 2 см-ге, Қаскелен өзені – Қаскелен бекетінде 5 см-ге көтерілу байқалды. Үлкен Алматы көлінің (көлдің солтүстік жағалауында) су деңгейінің 30 см-ге төмендеуі бақыланды. Таудағы температуралық фон төмендеді, 6-20°C аралығында сақталады. Нөлдік изотерма теңіз деңгейінен 3961 м. биіктікте орналасқан.

**Іле Алатауының таулы өзендерінің режимі туралы мәліметтер
2022 ж. "27" мамырға**

№	Өзен	Пункт	Биіктік, м	Ауа температурасы, °С			Жауын-шашын, мм		Су деңгейі, см		Су өтімі, м ³ /с			Тәуліктегі су деңгейінің өзгерісі (8 сағ.), см	Лайлылық
				Макс. 26.05	Мин. 27.05	08 сағ. 27.05	Күн. 26.05	Түн. 27.05	Орт. 26.05	08 сағ. 27.05	Орт. 26.05	Макс. 26.05	08 сағ. 27.05		
1	К. Алматы	Мыңжылқы М	3017	12.6	5.7									*	*
2	К. Алматы	Мыңжылқы ГБ	3017			6.0			256	255				0	*
3	К. Алматы	Тұйықсу а. ГБ	2466			8.0			604	604	0.35	0.45	0.45	+2	1
4	К. Алматы	Шымбұлақ М	2200	20.4	12.2									*	*
5	К. Алматы	Сарысай ГБ	1928			15.0			257	257	0.77	0.83	0.83	+1	0
6	К. Алматы	Медеу ГБ	1700			17.0			105	106				+5	0
7	Батарейка	Просвещенец ГБ	1569			18.0			55	55				0	0
8	К. Алматы	Алматы қ. ГБ	1179			15.0			189	188	1.43	1.49	1.37	0	0
9	Бұтақ	Бұтақ ГБ	1475			19.0			250	250				0	0
10	Ү. Алматы	көл. 1.1 км жоғарыдағы ГБ	2654			11.0			305	307	0.83	1.11	1.11	+2	*
11	Ү. Алматы	Проходной ө. 2 км жоғарыдағы ГБ	1471			18.0			278	278				0	*
12	Күмбел	Устье ГБ	2150			11.0			69	69				0	*
13	Проходная	Устье ГБ	1422			16.0			276	275	1.39	1.48	1.31	0	0
14	Терісбұтақ	Устье ГБ	1362			15.0			214	213	1.03	1.05	1.01	0	0
15	Қаскелең	Қаскелең ГБ	1133			19.0			283	282	5.06	6.13	4.94	+5	*
16	Түрген	Таутүрген ГБ	1054			20.0			116	116	9.49	9.29	9.29	-1	*
17	Есік	Есік қ. ГБ	1279			19.0			210	210				0	*
18	Талғар	Талғар ГБ	1199			19.0			312	309				-2	2
19	Үлкен Алматы көлі	Көлдің солтүстік жағалауында ГБ	2500	17.4	8.8				-168	-145				-30	*

Ескертпе:

* - деректер жоқ

Қазақстан аумағы бойынша жаңбыр генезисті сел қауіптілігі туралы Кеңес беру
«28-30» мамырға 2022 ж.

Облыстар	Сел қауіпті аудандар	Гидрометеорологиялық жағдай
Алматы	Іле Алатауы	<p>Солтүстік экспозиция беткейінде маусымдық қар сызығы 3300 м биіктікте, солтүстік-шығыс экспозиция беткейінде- 3500 м биіктікте орналасқан. Биік таулы аймақта қар жамылғысының еруі жалғасуда. Орта тау аймағында топырақтың ылғалдануы жоғары. 28 мамырда таңертең және күндіз жаңбыр (1,0-14,0 мм), кейде қатты (15,0-25,0 мм), найзағай, бұршақ; 29-30 мамырда жаңбыр 14,0 мм дейін, кейде қатты (15,0-20,0 мм), найзағай, бұршақ. 29-30 мамырда жаңбыр 14,0 мм дейін, кей уақытта қатты (15,0-20,0мм). Селдің түзілуі жоққа шығарылмайды және жергілікті аумақта жауын-шашынның қарқындылығына байланысты.</p> <p>Кіші және Үлкен Алматы өзендерінің алаптары үшін жауын-шашын мөлшері критикалық мөлшерден асса, селдің түзілу қауіптілігі туралы дауылды ескерту беріледі.</p>
	Күнгей Алатауы	<p>Биік таулы аймақта қар жамылғысының еруі жалғасуда. 28 мамырда күндіз жаңбыр (1,0-14,0 мм), кешке қатты жаңбыр (15,0-20,0мм), найзағай, бұршақ. 29-30 мамырда жаңбыр 14,0 мм дейін, кей уақытта қатты (15,0-20,0мм). Селдің түзілуі жоққа шығарылмайды және жергілікті аумақта жауын-шашынның қарқындылығына байланысты.</p>
	Теріскей Алатау	<p>Биік таулы аймақта қар жамылғысының еруі жалғасуда. 28 мамырда күннің екінші жартысында жаңбыр (1-12 мм), найзағай, бұршақ. Мұндай жауын-шашынның түсуі жаңбыр генезисті селін қалыптастыруға алып келмейді. 29-30 мамырда жаңбыр 14,0 мм дейін, кей уақытта қатты (15,0-20,0мм). Селдің түзілуі жоққа шығарылмайды және жергілікті аумақта жауын-шашынның қарқындылығына байланысты.</p>
	Жетісу Алатауы	<p>Биік таулы аймақта қар жамылғысының еруі жалғасуда. 28 мамырда күндіз жаңбыр (1,0-14,0 мм) найзағай, бұршақ. Мұндай жауын-шашынның түсуі жаңбыр генезисті селін қалыптастыруға алып келмейді. 29-30 мамырда жаңбыр 14,0 мм дейін, кей уақытта қатты (15,0-20,0мм). Селдің түзілуі жоққа шығарылмайды және жергілікті аумақта жауын-шашынның қарқындылығына байланысты.</p>

Жамбыл	Қырғыз Алатауы	Биік таулы аймақта қар жамылғысының еруі жалғасуда. 28 мамырда кей жерлерде жаңбыр (түнде және күндіз 3,0-10,0 мм), кей уақытта қатты жаңбыр (түнде 15,0-20,0 мм, күндіз 15,0-18,0 мм), найзағай, бұршақ. Селдің түзілуі жоққа шығарылмайды және жергілікті аумақта жауын-шашынның қарқындылығына байланысты.
	Талас Алатауы	29-30 мамырда жаңбыр 14,0 мм дейін. Мұндай жауын-шашынның түсуі жаңбыр генезисті селін қалыптастыруға алып келмейді.
Түркістан	Талас Алатауы	Жаңбыр (1-14 мм), түнде кей уақытта қатты жаңбыр (15-24 мм), найзағай. Селдің түзілуі жоққа шығарылмайды және жергілікті аумақта жауын-шашынның қарқындылығына байланысты.
	Өгем жотасы	29-30 мамырда жаңбыр (0,0-14,0 мм). Мұндай жауын-шашынның түсуі жаңбыр генезисті селін қалыптастыруға алып келмейді.
Маңғыстау	Маңғыстау таулары	28 мамырда жаңбыр (1-14 мм), түнде кей уақытта қатты жаңбыр (15-18 мм), найзағай. Селдің түзілуі жоққа шығарылмайды және жергілікті аумақта жауын-шашынның қарқындылығына байланысты.
Шығыс Қазақстан	Тарбағатай	29-30 мамырда жаңбыр (0,0-14,0 мм). Мұндай жауын-шашынның түсуі жаңбыр генезисті селін қалыптастыруға алып келмейді.
	Сауыр	28-30 мамыр жауын-шашынсыз. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Қазақстандық Алтай	28 мамырда күндіз кей жерлерде жаңбыр (1-2 мм), найзағай; 29-30 мамырда 14,0 мм дейін жаңбыр. Мұндай жауын-шашынның түсуі жаңбыр генезисті селін қалыптастыруға алып келмейді.
		Биік таулы аймақта қар жамылғысының еруі жалғасуда. 28 мамырда жауын-шашынсыз. 29-30 мамырда 14,0 мм дейін жаңбыр. Мұндай жауын-шашынның түсуі жаңбыр генезисті селін қалыптастыруға алып келмейді.

* Сел болжамы үшін қажетті ақпараттың шынайылығының артуына қарай кеңес берулер сел қауіптілігінің деңгейі туралы мәліметтерді қамтитын болжамдармен алмастырылады (Мысалы Кіші және Үлкен Алматы өзендерінің алаптары үшін).

!!! Ескерту: Сел қауіпті ауданда өзін-өзі ұстау ережесін сақтау (6 Қосымша).

Кіші және Үлкен Алматы өзендерінің алаптары үшін сел қауіптілігінің деңгейі

Сел қауіптілігінің деңгейлері	Сел қауіптілігінің деңгейін анықтайтын факторлар	Сел үдерісінің даму ықтималдылығы	Қауіптілік дәрежесі	Қорғау шаралары
	<p>Маусымдық қар сызығы жағдайының, ауа температурасының, топырақ ылғалдылығының, жауын-шашынның қарқындылығы мен ұзақтығының жоғары мәндері</p>	<p>Негізгі өзен аңғарында сел үдерісінің даму ықтималдылығының жоғары болуы және негізінен таудан шыға берісте сел массасының шөгуі</p>	<p>Өзен аңғарында және таулардан шыға берісте орналасқан халық пен шаруашылық объектілері үшін үлкен қауіп</p>	<p>Халықты, мемлекеттік және шаруашылық басқару органдарын құлақтандыру</p>
	<p>Маусымдық қар сызығы жағдайының, ауа температурасының, топырақ ылғалдылығының, жауын-шашын қарқындылығының олардың ұзақтығы салыстырмалы түрде төмен болған кездегі жоғары мәндері</p>	<p>Селдің негізгі өзен аңғарына шығу ықтималдығы жоғары және онда сел массасының шөгуі</p>	<p>Өзен аңғарында орналасқан халық пен шаруашылық объектілеріне қауіптілік</p>	<p>Халықты, мемлекеттік және шаруашылық басқару органдарын құлақтандыру</p>
	<p>Ауа температурасы, топырақтың ылғалдылығы, жауын-шашынның қарқындылығы мен ұзақтығы салыстырмалы түрде төмен</p>	<p>Селдің пайда болу ықтималдығы шамалы</p>	<p>Сел пайда болу аймағындағы адамдар үшін қауіптілік</p>	<p>Сел қауіпі бар аймақта тәртіп ережелерін сақтау, «Абайлаңыз, сел қауіптілігі бар телім» ескерту қалқандарын назарға алу</p>
	<p>Төмен ауа температурасы, топырақтың ылғалдылығы, сұйық жауын-шашынның болмауы</p>	<p>Селдің қалыптасу жағдайлары жоқ</p>	<p>Қауіптілік жоқ</p>	<p>Сел қауіпі бар аймақта тәртіп ережелерін сақтау, «Абайлаңыз, сел қауіптілігі бар телім» ескерту қалқандарын назарға алу</p>

Сел қауіптілігінің белгілері және сел қауіптілігі бар аймақта өзін-өзі ұстау ережелері

Тауларға баруды және тауда болуды жоспарлау кезінде ауа райы болжамын ескеру және дауылды ескертулерді қадағалау, сұрапыл апат қауіптілігіне уақытылы әрекет ету қажет.

Сел ағынының тереңдігі 40-50 м жетуі мүмкін, ағынның қозғалу жылдамдығы-5-10 м/с және одан жоғары (жекелеген жағдайларда 15-20 м/с дейін) болады. Егер адам сел тасқынына түссе, өлімге алып келуі сөзсіз, сондықтан қауіпсіздік шараларын сақтау ерекше мәнге ие болады.

Күшті жауын-шашынның түсуінен туындаған сел қаупінің белгілері

- ✓ Өзендегі судың шығыны мен лайлылығының күрт артуы.
- ✓ Өзен арнасының жоғарғы бөлігінде балшық шаңы бұлтының және гүрілдің пайда болуы.
- ✓ Селге жақын жерде топырақ беткейін шайқау.

Сел қаупі бар аймақта өзін-өзі ұстау ережелері

- ✓ Өзен арнасына, құрғақ арнаға және көл бөгетіне жақын жерде демалуға және шатырлы лагерь құруға болмайды.
- ✓ Бақылаушыны алға қойыңыз, сонда ол алда не болып жатқанын көреді және төнген қауіп туралы ескертеді, сонымен қатар өзеннен су алуға барғанда.
- ✓ Сұйық жауын-шашынның қарқынды түсуі және сел қауіптілігінің басқа да белгілері кезінде өзен арнасынан (жайылмасынан), құрғақ арнадан алыстау және аңғардың баурайы бойынша 40-50 м жоғары көтерілу.
- ✓ Сел өткен кезде одан өзен арнасының бойымен қашуға болмайды, аңғардың баурайы бойымен 40-50 м жоғары көтерілу керек (сел тасқынынан тастар ұшуы мүмкін).
- ✓ Тік жартастар мен тік беткейлердің астында тоқтамаңыз (топырақ беткейінің шайқалуынан, сел жақын жерде, құламалар мен тастың түсуі болуы мүмкін).
- ✓ Сел өткеннен кейін өзен арнасына түспеу, өйткені арнада сел қайта қалыптасу мүмкін.
- ✓ Сел жүріп өткеннен соң беткейлердің сырғуынан, үзілген немесе салбырап тұрған электр сымдарынан, бүлінген газ магистралынан абай болған жөн.